

Orvoskutatás 2013

Fogorvosok: minta bemutatása, munkával, munkavégzéssel kapcsolatos attitűdök

Dr. Győrffy Zsuzsa, Dr. Girasek Edmond

Fogorvosok: Bevezető és a kutatás módszertana

A Magyar Orvosi Kamara és a Semmelweis Egyetem Magatartástudományi Intézete 2013 májusa és júliusa között országos felmérést indított, amelynek célja az orvosok helyzetének, test-lelki jóllétének vizsgálata volt. Egyedülálló vállalkozásunk célja az összes hazai e-mail elérhetőséggel rendelkező gyógyító megkérdezése volt. Számos hazai és nemzetközi vizsgálat irányul az orvosok életminőségének, test-lelki állapotának felmérésére, ugyanakkor az eddig lefolytatott magyarországi kutatások egyike sem kísérelte meg, hogy felmérje a teljes hazai orvostársadalom helyzetét, így jelen vizsgálatunk Magyarországon az első teljes körű „orvosfelmérésnek” tekinthető. Különösen fontos, hogy ez a vizsgálat tekinthető az első fogorvosokra is irányuló reprezentatív adatgyűjtésnek. Mintegy 5600 orvos válaszolt kérdőívünkre, s ez a válaszadási arány az

online kutatások részvételi hajlandósági adataihoz viszonyítva megfelelőnek minősíthető. A fogorvos válaszadók válaszadási aránya 12,71%-os volt (n=823). A felmérés lezárását követően nem, kor és szak (orvos, fogorvos) szerinti korrekciós súlyozást végeztünk, így felmérésünk e dimenziók tekintetében reprezentatívnak tekinthető. Az alábbiakban bemutatott vizsgálat eredményeit a Magyar Fogorvos olvasói három – egymást követő – részben ismerhetik meg. Az első részben a munkahelyre vonatkozó adatokat és a munkával és munkavégzéssel kapcsolatos attitűdöket mutatjuk be, a második részben az időmérés, a hivatás és a család összeegyeztethetőségének kérdését, valamint szomatikus és mentális egészség mutatóit ismertetjük. A harmadik részben kerül sor a rizikómagatartás és a vizsgálat összegzésének bemutatására.

A vizsgálatban 823 fő vett részt: 300 fő a férfiak és 523 a nők száma, vagyis a férfiak aránya 36,4 százalék, a nőké 63,6 százalék.

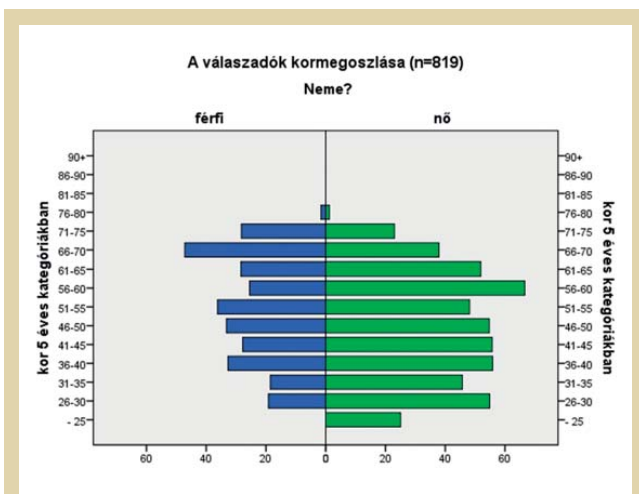
A válaszadók átlagéletkora 49,46 év. A minta kormegoszlásából látszik, hogy 36 és 70 év között meglehetősen egyenletes, 10-11 százalék az egyes korcsoportok aránya. A legidősebb, 76–80-as korcsoportban is 3 fő szerepel, ami a válaszadó orvosok 0,3 százaléka. A pontos kormegoszlás látható az 1. ábrán.

Területi megoszlás tekintetében látható, hogy a válaszadók több mint egyharmada Budapesten él, ezt követi Pest

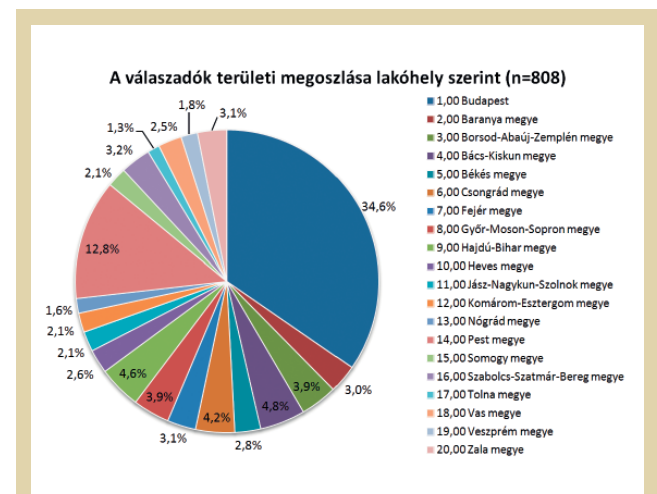
megye 12,8 százalékos aránnyal, majd Bács-Kiskun, Hajdú-Bihar és Csongrád megyék következnek (2. ábra).

A válaszadók közel kétharmada házas (63,4%), 16 százaléknál a kapcsolatban élők aránya, 8,4 százaléknál elváltak, 8,3 százalékuk egyedül él és 3,6 százaléknál özvegyek.

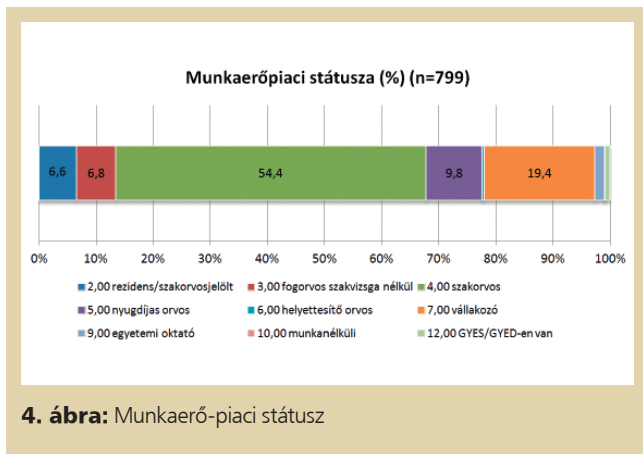
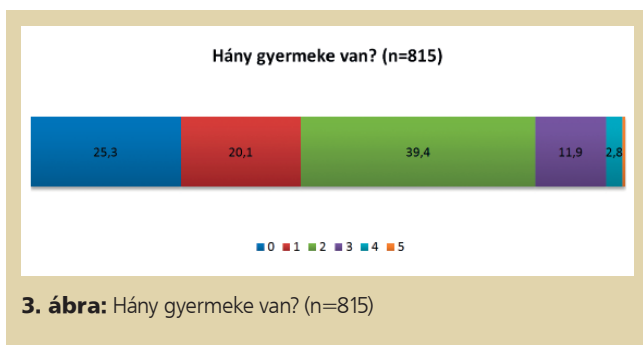
Mintánkban 14,4 százaléknál vannak azok, akiknek a partnere is fogorvos. 9,6, illetve 1,6 százalék az aránya az orvos vagy gyógyszerész partnereknek, és több mint 8 és fél százalékuk partnere egészségügyi szakdolgozó. Elmondható, hogy a válaszadók 45,9, illetve 10,6 százaléknál párja nem egészségügyi felsőfokú, illetve közép-

1. ábra: A válaszadók kormegoszlása

2. ábra: A válaszadók területi megoszlása lakóhely szerint (n=4.678)

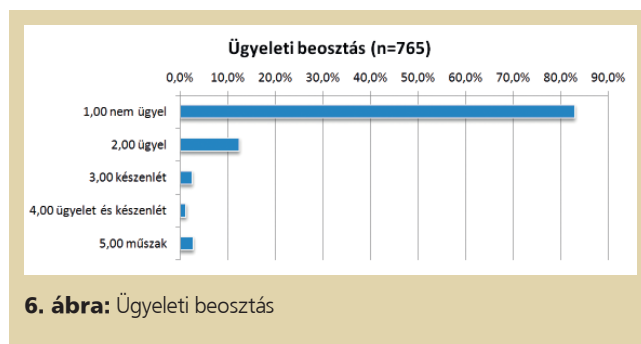
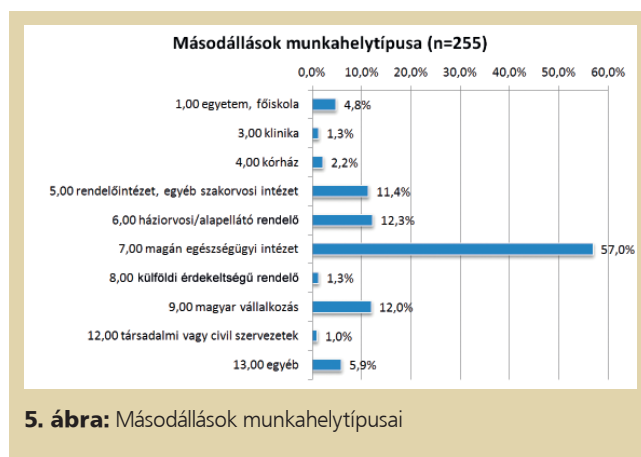
fokú végzettségű. A megkérdezettek 39,4 százalékának 2 gyermeke van, több mint egynegyedük gyermektelen, 20 százalék felett van az egy gyermekesek aránya, 11,9 százalékuknak 3, 2,8 százalékuknak pedig 4 gyermeke van. A mintában az átlagos gyermekszám 1,48 (3. ábra). A válaszadók döntő többsége, 96,7 százaléka orvosként dolgozik a betegellátásban, 2,3 százalékuk szintén az egészségügyben dolgozik, de nem betegellátásban, 0,8 százaléknyian nem az egészségügyben dolgoznak, de munkájuk kapcsolódik az egészségügyi szektorhoz.

Aktivitás

A felmérésben részt vevő betegellátásban dolgozók közel fele, 54,4 százalékuk szakorvosként dolgozik, 6,8 százaléknyian fogorvosok szakvizsga nélkül, 6,6 százaléknyian rezidensek, 9,8 százaléknyian nyugdíjas orvosként dolgoznak. További jelentős létszámú csoport 18,4 százalékos aránnyal a vállalkozó orvosoké, 1,7 százalék az egyetemi oktatók aránya, 0,8 százaléknyian pedig GYES/GYED-en vannak (4. ábra).

Munkahelytípus

Munkahely tekintetében megállapíthatjuk, hogy a legnagyobb arányban, közel egyharmadnyian magánintézményben dolgoznak főállásban, ezt követi – közel 30 százalékos arányával – az alapellátásban dolgozók, illetve 16,9 százalékos arányával a szakrendelőben dolgozók csoportja. Részben átfedi őket az a 3,8, illetve 2,6 szá-

zaléknyi válaszadó, aki egyetemen dolgozik. Több mint 1 százaléknyian magánkórházban dolgoznak főállásban, és összesen 11 százalék felett van azoknak az aránya, akik magyar vagy külföldi érdekeltségű rendelőben dolgoznak. Az államigazgatásban dolgozók aránya 1 százalék alatt van. Ezek az arányok – amint azt a módszertan fejezetben leírtuk – megfelelnek a Központi Statisztikai Hivatal által publikált orvosok, fogorvosok szakfeladat szerinti megoszlása táblázatnak (KSH 2013). A főállású munkahely településtípusát elemezve megállapítható, hogy egyharmad feletti a fővárosban, illetve az egyéb városokban, 18,6 százalék pedig a megyeszékhelyen dolgozók aránya. További több mint 11 százalék a községekben, 0,6 százalék a külföldön dolgozók aránya.

A megkérdezett fogorvosok 5,1 százalékának nincs állása, 62,1 százaléknyian egy munkahelyen dolgoznak, több mint egynegyednyien (27,0%) két, 4,2 százaléknyian három munkahelyen dolgoznak. A minta másfél százaléka pedig 4 vagy több helyen dolgozik egyidejűleg. Válaszóink állásainak száma átlagosan 1,36. Másodállás tekintetében magasan a legnépszerűbb az egészségügyi magánintézet (57,0%), ezt követi a magánrendelő (12,3%), illetve a rendelőintézet vagy egyéb szakorvosi intézet (12,3%), továbbá 12 százaléknyian magyar vállalkozásnál dolgoznak. A válaszok összeadott aránya több mint 100%, mivel a megkérdezettek több választ is megjelölhettek (5. ábra).

Az ügyeleti beosztást feltérképező kérdésünkre, amelyre több választ is lehetett adni, a válaszadók jelentős

	n	%
Arc-állcsont-szájsebészet	8	1,5
Belgyógyászat	1	0,1
Bőrgyógyászat	2	0,4
Csecsemő- és gyermekgyógyászat	2	0,4
Dentoalveoláris sebészet	30	5,6
Foglalkozás-orvostan (üzemorvostan)	1	0,2
Fogszabályozás	33	6,1
Gyermekfogászat	24	4,4
Kardiológia	1	0,1
Konzerváló fogászat és fogpótlástan	420	77,7
Megelőző orvostan és népegészségtan	1	0,1
Neurológia	1	0,2
Ortopédia és traumatológia	1	0,1
Parodontológia	15	2,8
Patológia	1	0,2
Összesen	540	100,0

1. táblázat: Első szakvizsgák megoszlása

többsége (83%) azt válaszolta, hogy nem ügyel, közel egynolcaduk (12,3%) ügyel, majdnem 2,5 százaléknyan készenlét formájában ügyelnek, további 1,2 százalék az ügyelet és készenlét, illetve 2,7 százalék a műszakos munkarendben dolgozók aránya (6. ábra).

Szakvizsgák száma

Válaszadóink átlagosan 1,15 szakvizsgával rendelkeznek. Legtöbben, 61,6 százaléknyan 1 szakvizsgával, egyötödnyien 2 szakvizsgával, és 14,1 százalék azoknak az aránya, akik nem rendelkeznek szakvizsgával. A kérdőívben arra is rákérdeztünk, milyen szakvizsgát szereztek először, illetve több szakvizsga esetén melyik az a szakvizsga, amit munkájuk során leginkább „használnak”. Az első és a leggyakrabban használt szakvizsgák megoszlása az 1–2. táblázatokon látható.

Munkával kapcsolatos elégedettség

A munkával, munkahellyel és a magyar egészségügy helyzetével kapcsolatos attitűdöket egy ötfokú Likert skála segítségével értékelhették a megkérdezettek (7. ábra).

Megkértük válaszadóinkat, hogy értékeljék az egyes felsorolt tételekkel kapcsolatos elégedettségüket 5-ös skálán, ahol az 5 jelenti a teljes mértékű elégedettséget, az 1 pedig azt, hogy egyáltalán nem elégedettek. Az egyes tételekkel kapcsolatos elégedettségek átlagértékei láthatók a 9. ábrán. Megállapítható, hogy válaszadóink leginkább lakásukkal, lakóhelyükkel, munkatársaikkal és főnökeikkel, illetve a munkahelyükön nyújtott teje-

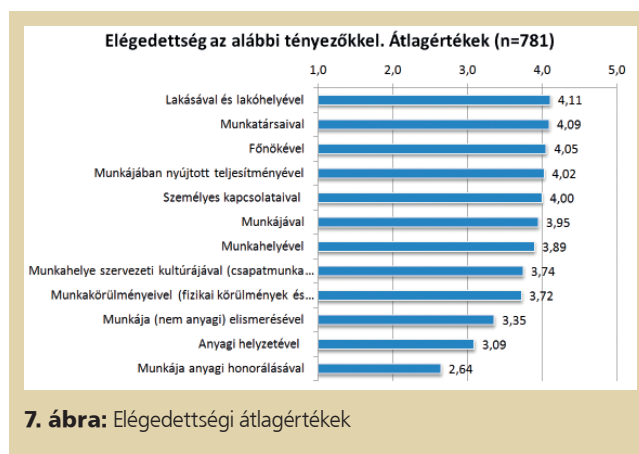
	n	%
Arc-állcsont-szájsebészet	16	6,6
Cytopatológia	1	0,4
Dentoalveoláris sebészet	20	8,1
Fogszabályozás	34	13,7
Gyermekfogászat	26	10,7
Háziorvostan	2	0,7
Konzerváló fogászat és fogpótlástan	139	56,3
Megelőző orvostan és népegészségtan	1	0,5
Molekuláris genetikai diagnosztika	1	0,3
Parodontológia	6	2,4
Pszichoterápia	1	0,3
Összesen	247	100,0

2. táblázat: Több szakvizsga esetén a leginkább használt szakvizsgák megoszlása

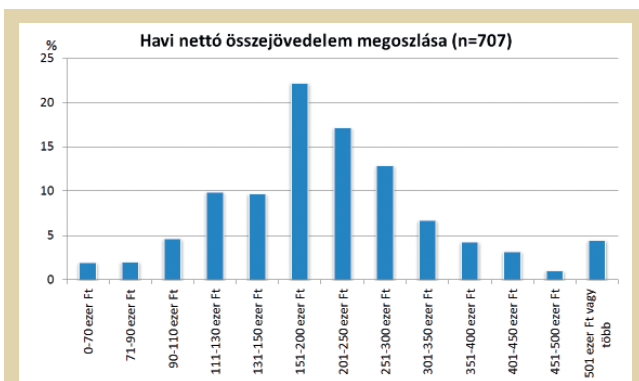
sítményükkel elégedettek, legkevésbé pedig munkakörülményeikkel, anyagi helyzetükkel és a munkájuk nem anyagi, továbbá anyagi elismerésével. Azonban a lista első felében lévő különbségek elenyészőek, az egyes tételek között nincs szignifikáns eltérés, ugyanakkor a sorrendiség mindenképpen fontos lehet.

Jövedelem

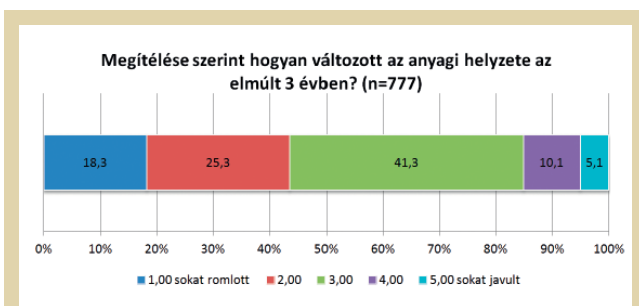
A jövedelemmel kapcsolatos kérdésben az összes nettó jövedelemre kérdeztük rá (amely a munkajövedelmen felüli, esetleges egyéb jövedelmeket is tartalmazza). E kérdés esetében nem a konkrét összeget kellett beírni, hanem egyes jövedelmi kategóriák közül lehetett választani. A válaszok megoszlása látható a 10. ábrán. A három legnagyobb létszámú csoport 150–200 ezer (22,2%), 200–250 ezer (17,1%) és 250–300 ezer (12,9%) forint közötti nettó jövedelemről számolt be. Összesen a válaszadók 18,6 százaléka keres havi nettó 150 ezer forint alatt, és 4,5 százalék 500 ezer forint feletti összeget havonta. Az anyagi helyzetük elmúlt 3 évben történő változását

7. ábra: Elégedettségi átlagértékek

8. ábra: Havi nettó összjövedelem megoszlása

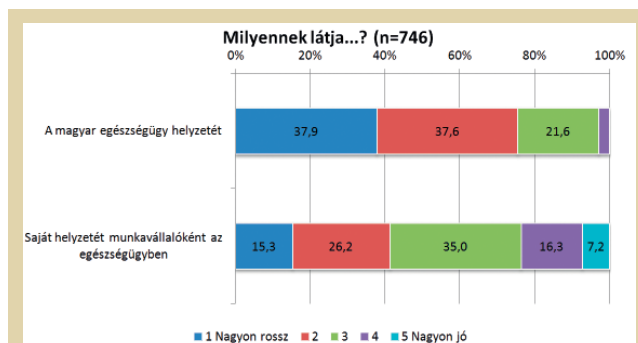

9. ábra: Anyagi helyzet változása az elmúlt 3 évben

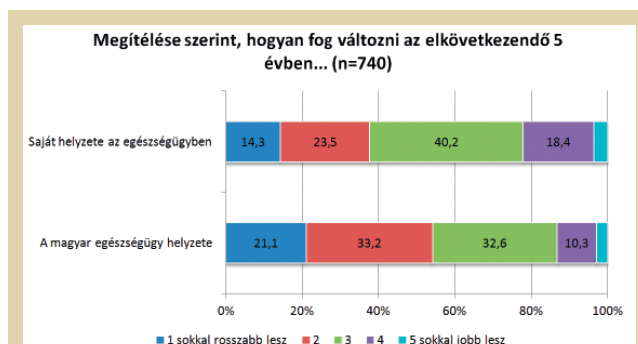
41,3 százaléknian semlegesnek ítélték meg, több mint kétötödnyien azt választották, hogy romlott vagy sokat romlott, és mindössze 15 százaléknian vallottak javuló tendenciáról (8–9 ábra).

A magyar egészségügy helyzete

A magyar fogorvosokat megkérdeztük arról is, mit gondolnak a magyar egészségügy, illetve a saját munkavállalói helyzetükről, s ezzel kapcsolatosan milyen változásokat várnak. Ezeket a kérdéseket szintén 5-ös skálán mértük, ahol az 1-es a nagyon rossz, 5-ös a nagyon jó értéket jelenti. A magyar egészségügy helyzetét átlagosan 1,89-re értékelték, ami azt jelenti, hogy a válaszadók háromnegyede rossznak vagy nagyon rossznak ítélte meg. Saját munkavállalói helyzetüket átlagosan 2,74-ra értékelték – a válaszadók több mint 40 százaléka nyilatkozott úgy, hogy rossz vagy nagyon rossz, és több mint egyharmad a semlegesek aránya. A változásokat illetően sem számolhatunk be optimizmusról: az egészségügy helyzetének változását átlagosan 2,40-re értékelték, a válaszadók többsége szerint rosszabb vagy sokkal rosszabb lesz az egészségügy helyzete az elkövetkezendő 5 évben. Munkavállalóként a saját helyzetük változását az egészségügyben az elkövetkezendő 5 évben átlagosan 2,73-ra értékelték, vagyis majdnem 40 százaléuk szerint rosszabb vagy sokkal rosszabb lesz a helyzetük az elkövetkezendő 5 évben, 40,2 százaléuk szerint pedig nem lesz változás (10. és 11. ábra).

10. ábra: Milyennek látja a helyzetet?

11. ábra: Megítélése szerint, hogyan fog változni az elkövetkezendő 5 évben a helyzet?

Külföldi munkavállalás

Megkérdeztük a fogorvosokat, hogy terveznek-e külföldi munkavállalást az elkövetkezendő 1-2 évben. Az érvényes választ adók 14,8 százaléka tervez külföldi munkavállalást fogorvosként, további 1,9 százalék szintén tervez, de nem fogorvosként, 83,2 százaléknian pedig nem terveznek külföldi munkavállalást. Kor szerinti bontásban látható, hogy a 35 év alattiak körében a legnagyobb, közel egyharmad a külföldi munkavállalást tervezők aránya, az idősebb korosztályokban pedig fokozatosan csökken ez az arány. A külföldi munkavállalást tervezők 8,2 százalékanak már írásbeli vagy szóbeli megállapodása is van külföldi intézménnyel, további 2,5 százaléuk pedig kapcsolatban áll vele. A teljes mintából 2,6 százalék azoknak az aránya, akik terveznek az elkövetkezendő 1-2 évben külföldi munkavállalást, és már van írásbeli vagy szóbeli megállapodásuk, vagy kapcsolatban állnak külföldi intézménnyel.

Ha újra kezdené, ismét az orvosi hivatást választaná?

A pályamotiváció tekintetében úgy találtuk, a válaszadók közel egyötöde (19,7%) szerint ő maga nem választaná újra a fogorvosi pályát, amely önmagában fontos indikátora a magyarországi fogorvosok helyzetének.